

آزمون حضوری
شماره شش



رشته انسانی
پایه دهم

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

این مرورنامه، ویژه مباحث جدید آزمون است. مرورنامه مباحثی که در آزمون های قبل به آن ها پرداخته شده، در پنل کاربری شما قابل دریافت است و در این فایل از تکرار آن پرهیز شده است.

نام درس	مباحث	از صفحه	تا صفحه	مؤلف	ویراستار
علوم و فنون ادبی	درس ۱۱ و ۱۲ صفحه ۸۸ تا ۱۰۷	۲	۳	علیرضا نعمتی	زهرا صادقی مالواجردی



درس یازدهم علوم و فنون دهم

قافیه

قافیه واژه‌ای است که در پایان مصراع یا نیم مصراع‌ها می‌آید و حروف پایانی آن‌ها مشترک است. مانند سلامت و ملامت. ردیف: کلمه یا کلماتی است که بعد از واژه قافیه عیناً از نظر لفظ و معنا تکرار می‌شود.

حروف قافیه

حرف یا حروف مشترکی که در آخر واژه‌های قافیه می‌آید.

مثال به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست ← ردیف عاشقم بر همه عالم از اوست.
قافیه قافیه

حروف قافیه: «م»

قواعد قافیه:

قاعده ۱: هر یک از مصوت‌های «ا» و «و» می‌توانند به تنهایی اساس قافیه قرار بگیرند.
مثلاً در بیت زیر واژه‌های رعنا و ما هم قافیه هستند و حرف مشترک آن‌ها مصوت «ا» است:
صبا به لطف بگو آن غزال رعنا را / که سر به کوه و بیابان، تو داده‌ای ما را
قاعده ۲: گاهی یک مصوت با یک یا ۲ صامت پس از خود، قافیه می‌سازد:
کی شعر ترانگیزد خاطر که حزین باشد؟ / یک نکته از این معنی گفتم و همین باشد.
واژه‌های قافیه: حزین / همین
حروف قافیه: «ین» (مصوت + صامت)
تبصره: به آخر قافیه ممکن است یک یا چند حرف الحاقی شود. حروف الحاقی نیز جزء حروف مشترک قافیه‌اند.
ای پادشه خوبان داد از غم تنهایی / دل بی تو به جان آمد وقت است که بازآیی

ا + بی ← حرف قافیه

ا ← حرف اصلی

بی ← حروف الحاقی

حروف الحاقی:

۱ شناسه‌ها

۲ ضمائر متصل

۳ پسوندها

۴ مخفف صیغه‌های زمان حال بودن (م / ی / یم / ید / ند /)

۵ «ی» آخر بعضی از واژه‌های مختوم به «ا» و «و» مثلاً واژه‌هایی مثل خدای / جای / موی / بوی

۶ نشانه‌های جمع: ان / ات / ین

۷ «ن» نشانه مصدر: دیدن، چیدن و ...

برای پیدا کردن قافیه هر شعر ابتدا به سراغ ردیف می‌رویم بعد سراغ واژه‌های قافیه می‌رویم و در آن‌ها اول حروف الحاقی و سپس حروف اصلی را مشخص می‌کنیم.

مروارثه آزمون آزمایشی خیلی سبز



قافیه درونی:

وقتی درون مصراع‌ها قافیه بیاوریم، قافیه درونی داریم: مرده بدم زنده شدم گریه بدم خنده شدم / دولت عشق آمد و من دولت پاینده شدم
ذو قافیه: بعضی ابیات دو قافیه دارند به این‌ها ذو قافیتن می‌گوییم: آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد نیست باد
قافیه در شعر نو: قافیه در شعر نو اختیاری است و شاعر در هر مصراع می‌تواند قافیه بیاورد و محدودیت شعر کهن را ندارد.

- شکل نوشتاری حروف قافیه باید مشابه و همسان باشد. مثلاً از نظر آوایی واژه‌های «حُضیض، لَذیذ، غلیظ» می‌توانند با «مَشک بیزو خیز» هم قافیه شوند. اما به دلیل این‌که شکل نوشتاری آن‌ها متفاوت است قافیه کردن آن‌ها درست نیست.
- قدماً آخرین حرف اصلی قافیه را حرف روی می‌نامیدند. ← حزین / همین — حرف روی ← «ن»
- در «نکاشت» و «برنداشت»، «اشت» حروف قافیه است طبق مصوت + صامت + صامت
- الحاقی را جزء حروف قافیه حساب می‌کنیم ولی برای مشخص کردن قاعده ۱ و ۲، الحاقی را حذف می‌کنیم.
- وجود قافیه در شعر سنتی اجباری است.
- اگر حروف الحاقی داشته باشیم ← قاعده براساس تبصره حساب می‌شود.
- اگر شعری ذو قافیتن باشد، ردیف می‌تواند بین ۲ قافیه قرار بگیرد.

نکات دیگر

درس دوازدهم علوم و فنون دهم: جناس و انواع آن

به دو کلمه هم‌جنس و همسان، جناس می‌گویند. ارزش جناس به موسیقی و آهنگی است که در کلام خلق می‌کند.

<p>همسان (تام): یکسانی دو واژه در تلفظ، با معانی متفاوت. ارزش موسیقایی بسیار زیادی دارد. مثال: برادر در بند خویش است، نه برادر، نه خویش است.</p>	
<p>اختلافی: ناهمسانی واژه‌ها در یک واج اول، آخر، وسط (به جز مصوت کوتاه) مثال: مگذران روز سلامت به ملامت، حافظ افزایشی: ناهمسانی واژه‌ها در تعداد واج. مثال: اگر مر او را این نظر بودی مدام / چون ندیدی زیر مشتی خاک، دام؟ حرکتی: ناهمسانی واژه‌ها در مصوت‌های کوتاه. مثال: که بسی گِل بدمد باز و تو در گِل باشی.</p>	<p>جناس</p>

اشتقاق: هم‌ریشه بودن واژه‌ها در حروف اصلی را اشتقاق می‌نامند. این هم‌ریشگی بر موسیقی سخن می‌افزاید.
مثال: ز مشرق سر کوی، آفتاب طلعت تو / اگر طلوع کند طالع همایون است.
طلعت، طلوع، طالع در سه صامت «ط، ل، ع» مشترک‌اند.

- جناس میان دو واژه را زمانی جناس ناقص می‌خوانیم که اختلاف آن‌ها بیش از یک حرف نباشد.
- نکات دیگر ← گاهی دو واژه هم‌ریشه تنها در یک حرف با هم اختلاف دارند، در این حالت هم جناس دارند هم اشتقاق.